

Tegnap reggel

Megkezdődtek az érettségi vizsgák

Tegnap reggel a magyar nyelv és irodalom írásbelivel megkezdődtek az érettségi vizsgák hazánk 826 gimnáziumi és 1000 szakközépiskolai osztályában. A gimnáziumokban a következő tételek közül választhattak az érettségizők: A romantika korának életérzései és sajátos stílusjegyei néhány szabadon választott mű alapján; Ertelmezze Arany János Mindvég-című költeményét; Ertelmezze Karinthy Frigyes Találkozás egy fiatalemberrel című novelláját!

A szakközépiskolákban érettségizők a következő tételeket kapták: A természet, mint lelki táj Radnóti Miklós költészetében — szabadon választott művek értelmezése alapján; Ertelmezze Petőfi Sándor Arany Jánoshoz című költeményét; A jelentések sokrétűsége Karinthy Frigyes A cirkusz című novellájában. Ma a matematika írásbeli feladatokat adták az érettségi vizsgák.

Több valuta

Aruraktárt létesített Rába-füzesen az Utasellátó Vállalat szombathelyi igazgatósága a határátkelőnél működő Utastourist üzletének folyamatosabb ellátására, s hamarosan Hegyeshalomban is megteremtik a feltételeket valutáért árusító üzletük jobb kiszolgálásához. A Vas, Zala és Győr-Sopron megye területén 76 utasellátó egységet üzemeltető igazgatóság tavalyi 35,3 millió forintos nyereségének több mint felét a valutáért árusító boltok termelték ki, az idén pedig megduplázták bevételi terveiket. Nagy várakozásokat fűz a vállalat a városokban, például Körmenten és Nagykanizsán, valamint az új Vas megyei szállodákban nemrég megnyitott valutás üzletekhez.

„Gazdagabb fényben zenei kultúránk”

Befejeződött a rádiós zenei hét

A vasárnap esti koncerttel véget ért a Csongrád megyei rádiós zenei hét, melynek színes programja tizenegy évi szünet után kelt szárnyra ismét. Hirt adhattunk zeneoktatásunkról is, persze, a teljesség igénye nélkül, szerepeltek előadóművészeink, együtteseink, s bemutatkoztunk számos műfajban. Mint Szabó G. László megyei tanácselnök-helyettes mondta az ünnepi záróhangversenyen, e fellépési lehetőség „megemelte helyi értékeinket, gazdagabb fényben ragyogtatta fel zenei kultúránkat”.

Örömmel vettük a rádió-közvetítésnek a zenei kultúránkban a közönség felé forduló, a lelek csöndjébe való behallgatásra hangol. Az élet s halál ellentétének feszítő, gyótró, örök emberi problémáját jeleníti meg újabb nézőpontból. Finom költői érzéssel. Nem kevésbé szép élmény volt a Magyar Rádió és Televízió Enekkarának hangversenye, valamint a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarának és Enekkarának koncertje, George Robert Hanson vezényletével. E kettőről kívánunk ezúttal részletesebben szólni.

A makói kóruskoncerten, igen örvendetesen, kizárólag magyar szerzőket hallottunk. A program reflektorfénybe állított több szegedi zeneszerzőt, illetve szegedi érdekességű kompozíciót. Elsőként említendő Vántus István műveinek ösbemutatója, a Harangszó című gyászzene, amely szoprán szólóra, vegyes karra és kamaragyüttesre íródott, s amellyel a szerző a muzsikusbárát-kölleget, Maros Rudolf emléke előtt tisztelget. Az igen művészetes zene 1983-tól 1985-ig készült, s egyik érdekessége, hogy egy szépséges cseremiszt népdalt motívoként felhasználva, köré-reá építi fel a komponista meditatív, fájdalmas hangulatú művét. A gyászharangok száznyelvű zsonglát, illetve megidézését a színes fantáziával elgondolt hangszerelés mellett a szerző szó-, illetve betűjátéka, szövege is segíti. Igen változatos ritmikájú szólamai, levegős szerkesztése — mely a tetőpont felé haladva sűrűsödik csupán, hogy aztán ismét számtalan

szólamú, zengő-bongó hangrangsorokba szelidüljék — a lelek csöndjébe való behallgatásra hangol. Az élet s halál ellentétének feszítő, gyótró, örök emberi problémáját jeleníti meg újabb nézőpontból. Finom költői érzéssel. Nem kevésbé szép élmény volt a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarának és Enekkarának koncertje, George Robert Hanson vezényletével. E kettőről kívánunk ezúttal részletesebben szólni.

A rádiós hét vasárnapi záróhangversenyén, a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarának és Enekkarának hangversenyén két klasszikus mestermű, a Haydnnak tulajdonított *Karmesterválasztás* című kantáta szólóhangokra, vegyes karra és zenekarra, valamint Mozart *Mozart Requiemje* (K. 626) került bemutatásra. Robert Hansonnak, a legutóbbi budapesti nemzetközi karmester-verseny ifjú győztesének vezényletével. A Haydn-alkotás szólistái Szőkefalvi-Nagy Katalin, Bokor Jutta és Fülöp Attila voltak. A klasszikus stílus tipikus fordulatait, jellegzetességeit könnyed eleganciával, bájjal, s kedves, naiv humorral alkalmas kompozíció adekvát előadókra talált. A rádió kórusa mind a Haydn-, mind a Mozart-mű előadásában elragadóan szerepelt. Jelentős feladatuk a Requiemben adódott. Hangzásuk színe, szépsége lenyűgöző. A zenekar fegyelmű, hajlékony partnerként működött a tehetséges karmester keze alatt. A legsikerültebbek a drámai hévvel, lendülettel összefogható tételek voltak. Hansonnak a műről alkotott elképzelései még nyilvánvalóan finomodhatnak, a zenei mondatok frazeálása megmivesebb lehet (például a *Lacrimosa* tételben). Öszszességében azonban impozáns, a kontrasztokat világosan megrajzoló, összefogott interpretációt kaptunk. A szólisták közül elsősorban Bokor Jutta és Solyom Nagy Sándor stílusos, őszinte, sallangmentes előadása tetszett. B. Nagy János tenorja szép csengésű, azonban Dénes Zsuzsanna szopránja megdöbbentően nem illett a együttesbe. Hangjának nagyfokú vibrátója már az intonáció tisztaságát veszélyeztette, továbbá a stílussal való azonosulást is kétségessé tette. Az ünnepi alkalom kivételességét átérző közönség azonban az előadást — szereplői ellenére — lelkes ünneplésben részesítette.

Berényi Bogáta

Képernyő

Hiányérzetem van. Nemcsak azért, mert a héten indult *soapopera*, magyarul *mosóporopera*, magyarul *végtelen-folytatásos tévéjáték*, mely mindazonáltal *televíziós* néven tipeggett a televíziókba, s azzal biztat, hogy nem kell átkapcsolnunk Belgrádra (Dallas, Dinasty), ha ilyesmire vágyunk, szóval a nyugati színelvél végül mégiscsak megérkezett magyar háziasszony-műsor — se reklámmal nem szakítódik meg, se felirattal („Ez itt a reklám helye”). Hanem az egész — egy reklám. A panelélet. Minthogy a panelházak élettartamát optimisták harminc, vagy még több évre becsülik, s a lakók ugyan erőteljesen vitatják ezt, mondván, már új korukban is lakhatatlanok, ám többségükben életük végéig mégis bennük laknak — semmi reményünk, hogy a végtelen sorozatból megismerkedjünk egy kertes házban, palotában, villában, vagy kunyhóban lakóval. Ha magyar *soapopera* — akkor panellakók a szereplői. Micsoda keresztmetszet ez honunk polgárainak — magukról?

De ahogy is hiányérzetem van. Alig kétszer, esetleg háromszor láttunk előzetest a fegyvertényről, a teleremény indításáról. Bár a bemondók kitettek magukért, Horváth Adám rendező csak egyszer nyilatkozott. De se a *híradó*

műsorvezetője, se az *Együtt-rüké*, se a *Sorstársak* magazin — meg sem említette. Még a (név)testvéműsorokban sem került szóba, mint a *Teledoktor*, *Teleráma*, *Tele...* nemtudommi-csoda. *Ferre*. A rózsaszín párdúc úgy tett, mintha semmi köze nem lenne a dologhoz, és Mézga Géza sem érdeklődött újkronától, kitől pedig tán meg tudhattuk volna, mi lesz a panelből kétezer-valahányban...

Kérem, én normális vagyok, föntiek ellenére, tessék elhinni. Csak megszoktam, hogy *valamely ünnepi alkalomkor mindenféle tévé-műsor minden rendű és rangú közreműködője az illető ünnepel foglalkozik*. Megfigyeltem, hogy leginkább a gyerek-, a nő- és az anyáknak budzítják ünneplésre az összes tévét. Hosszas töprengés után azt hiszem, tudom hol van a kutyá elásva. Elképzelem, hogy mondjuk *A Hét* műsorvezetője hirtelen rádobban: *gyermek vagyok, gyermek lettem újra!* Nosza, felköszönti az ünnepeit társadalmat, a csecsszopótól a „kisemberen” át a keze-lába-lóg kamaszig bezárólag, hogy szolidan értesse szociológiai műveltségét. *Az anyám is nő volt* — csap a fejére a világ legszellemesebb (tele)játékának legnépszerűbb (telefonos) vezetője, a felfedezéstől kiszáradt torkát leöblíti egy

korty vízzel, és máris mondja... Nem, még nem mondja, előbb mekeg-habog, ötlöhatol, csak úgy, a jobb hatás kedvéért, aztán mégis: József Attilát mond, aki nyilván forog a sírjában. A képernyő előtt már-már megtagadják gyermekeiket az anyák; szrencsére fuldokló dühükben nem tudnak megszólalni.

Miért kell minden szép ünnepeket *televízióra* adni? Mindegyikre adatik egy, de inkább kettő darab ünnepi műsor. Az ember megnézi; jó esetben: ha gyerek — örül, ha nő — büszkélkedik, ha anya — elzékenyül. Passz. Minden épérezékü gyerekek, nőnek és anyának ennyi (tele)öröm, (tele)büszkeség, (tele)érzékenység — éppen elég. A többi olyan hatású, mint a túladagolt gyógyszer. Megmérgezi. Hidegrázást, hányingert, hasfájást, agybeborulást okoz. Hogy az adagoláshoz is szakérteni kell? No, igen. De a gyógyszerész, aki ennyit sem tud, elítélik, megbüntetik. Ki van rúgva. Repül, mint a *pinty*. Ők meg itten úsznak, mint a *ponty*. A (tele)vízben. Szegény Tamkó Sirató Károly bocsássa meg bűneimet, de hát igazán nem mindegy, ki a (tele)pinty, meg a (tele)ponty, s csudamód, abrakadabra, némelelyik, ha ember, akkor repül, s ha valami más, akkor úszik!

Sulyok Erzsébet

Neveletlenek

Ki hallott már olyat, hogy felnőttek mondanák: neveletlen? Lehet az illető pimasz, illetlen, arrogáns, bármilyen, de meglett korban az ember, ugye, a maga ura, nem helyénvaló hát viselkedését a szülői erély hatástalanságával kapcsolatba hozni. Márpedig *Pásztor Magdolna* és *Herczeg László* vasárnap reggeli *Neveletlenek* című riportműsorának főhőse 40 éves asszony, Anna. Háromszorosan börtönviselt, az alkohol és gyógyszeresek rabja, mellesleg két gyermek anyja. Közülük a kisebb pár hetes kora óta nagymamájával él. „Másodikos koromban láttam, mikor hazajött a börtönből, negyedikben visszament, hetedikben szabadult ismét, de megint bekerült” — mondja tévővén a kislány, aki ilyenformán a műsor címszereplője: mert nem nevelik, hát *neveletlen*. Az iskolában példás magaviseletű, kitűnő tanuló mégis. Párhuzamot vonni, miszerint az anyja is az volt hasonlóan korában, kegyetlenség. Pedig akkoriban „mindenki jót mondott róla”, így a nagymama... Mi történt hát? Hogyan jutott ilyen mélyre?

A pszichológusok úgy tartják, kivédhetetlen sorsformáló a környezet. Az elvetemült cselekedetekre, ha nem is magyarazat, enyhítő körülménynek számít a hányatott gyerekkor, a lelki sérülések. Anna esetében azonban hiába kutatunk ilyesmit. Saját maga szerint is meleg családi légkörben, szeretetben nőtt fel. Az értelmes, tehetséges, mutatós lányt gimnáziumba íratják, filmrendező akart lenni. Aztán egyszer csak megszökött otthonról. Előtte ellopta a család megtakarított pénzét. Lehet, hogy nem a legkorábbi pedagógiai módszert választották a szülők, mikor korbáccsal elverték — de olyasmint tett, ami egyáltalán nem gyerekcsíny. Később férjhez ment, ekkortájt állítólag párja feltékenysége készítette ki. Még mindig kevés a „lejtőhöz”, hogy csavarogjon, ne foglalkozzon a kicsikkel, kábítószere szokjon. Hogy nem a zilált körülmények motiválták, bizonyosnak vehető tehát. Akkor? A gének? Hisz nem volt kitől örökölnie, a családfán eddig nem nőtt vadhajítás. A társadalom? Sok

Rádiófigyelő

mindent háritunk rá, de Anna ebből nem sokat érezhetett, mindene megvolt. Mi lenne, ha ez egyszer személyiségében keresnénk a bajok forrását? Mindig egyszerűbb a könnyebb ellenállás felé haladni, akaraterő, kitaratás, türelem híján gyógyszerhez nyúlni. Ezért is vitatkozom *H. Sas Judittal* — maga is bizonytalan, népszerű-e bűnözőt pártolni —, aki hangsúlyozta, nem támad dühödten a vétkesre, megérteni próbálja inkább. Tehetséges ember, mégis elbukott. Ha először történet, tényleg előlegeznünk kellene a bizalmat. Így azonban, hogy Anna pontosan tisztában van viselkedésének, tetteinek következményeivel, azzal, hogy lánya jóformán nem ismeri az anyai szeretetet, más a véleményem. „*Tévhit, hogy az erős ember gondjait támasz nélkül is megoldja*” — mondta a pszichológus —, „hisz *azért erős, mert sok támasza van*.” A szóban forgó asszonynak, úgy tünik, voltak támaszai, ereje mégsem. Valószínűleg ezért vesztette el élete tartópilléreit.

Varju Erika

Keszthelyi Lajos akadémikus

Kutatás, oktatás – jövő

Keszthelyi Lajos 1927-ben született, Kaposváron. 1950-ben szerzett fizika-matematika szakos tanári diplomát az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Az ELTE Fizikai Tanszékén kezdett dolgozni, majd az MTA Központi Fizikai Kutatóintézetébe lett munkatársa. 1973 óta dolgozik a Szegedi Biológiai Központban, tizenegy éve a Biofizikai Intézet igazgatója. Kétszer kapott Akadémiai díjat, 1985-ben a Munka Erdemrend arany fokozatával ismerték el kiváló kutatói, oktatói munkáját. 1982-ben lett az Akadémia levelező tagja.

A magfizikai mérőberendezések építése és fejlesztése területén kezdte kutatótevékenységét. Nevéhez fűződik az első szcintillációs számlálóberendezés hazai megépítése, a hozzájuk szükséges elektronikus berendezések kidolgozása. Magyarországon ő végzett először gyorsító mellett magfizikai alaputatást. Világviszonylatban új módszert vezetett be az atommagok gerjesztett állapotai mágneses nyomtatékának a mérésére.

Mindezek csak részletei egy igen gazdag kutatói pályának melyet néhány napja

a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagságával ismertek el. Ebből az alkalomból készült rövid telefonbeszélgetésünk a Budapesten tartózkodó Keszthelyi Lajossal.

— Ön 1950-ben kezdett foglalkozni az atommag kutatásával. Mennyire volt ez új dolog akkor?

— A fejlettebb világban már 1932-ben építettek gyorsítókat, Magyarországon 1941-ben kezdtek el az építést, de a fejezés nem sikerült. A berendezés 1954-ben lett kész, és két évre rá publikáltuk először az eredményeket. Debrecenben is működött, Szalai professzor irányításával egy csoport. Az igazi újdonság az volt, hogy mi szcintillációs számlálót alkalmaztunk.

— Mennyire számított különösnek, hogy a kutatók műszereket, laboratóriumi berendezéseket is terveztek?

— Ez annak idején teljesen természetes volt. Manapság már jobban differenciálódnak a területek, de akkoriban önmagunknak kellett megcsinálni a berendezéseket. Akkor ilyen volt a tudomány. Ma már természetesen tapasztalt mérnökök segítik a kutatómunkát.

— Az Akadémia közgyűlésén bejelentették, hogy a rendes tagok miniszteri, a levelező tagok pedig miniszterhelyettesi bérnek megfelelő juttatást kapnak. Hogyan értékeli ezt?

— Ez a kormányzat részéről nagyon szép elismerése a tudományos életben értéket előállítóknak. Komoly és nagy megbecsülésnek tartom ezt a juttatást. De remélem, hogy ez az elismerés nem fog megállni az akadémikusoknál, hanem kiterjed az oktatásban dolgozókra, a mérnökökre, és minden értelmiségire. Az, utóbbi két évtizedben az értelmiségi munka elismerése jelentősen csökkent, ideje volt már tenni valamit. Ez az első komoly jele annak, hogy valóban megbecsülik az értelmiségit. Nagyon fontos, hogy az oktatásügyben is hasonló értékmérés következze be. Gondolok itt elsősorban a vidéki tanítóokra és tanárookra, mert ott dől el az ország jövője. Tény, hogy a termelésben a magas fokú szakképzettség a döntő, és ez még inkább így lesz a következő évszázadban. Az oktatásnak pedig már a jövő évszázadra kell készülnie.

Dlusztus Imre